

Püspöknádasdi Julianeum nevelőtelep.

A büntető novella második fejezetének életbeléptetésével azok a modern eszmék, melyek a vonatkozó rendelkezéseket áthatják, csak úgy fognak megvalósulni, ha a törvény végrehajtására hivatott bírák, ügyészek, ügyvédek annak szabályait nemcsak tértik, hanem *át is érzik*, továbbá, ha a társadalom is felismeri és teljesíti a törvényhozó által reárárt kötelességeit, azaz *tettekben megnyilatkozó érdeklődést* mutat a fiatalok büntetése s általában a züllött s erkölcsi romlás veszélyének kitett gyermekek és fiatalok megmentésére irányuló nagy sociálpolitikai feladatok iránt. E tettekben megnyilatkozó érdeklődés, melynek felkeltésére minden erőnkkel törekednünk kell, a patronage-tevékenység különböző ágazatainak kifejlődését biztosítja s mintegy életet visz a törvény holt betűi és szavai közé, melynek egyes rendelkezései (próbára bocsátás; kísérleti kihelyezés és feltételes szabadon bocsátás esetén a fiatalok megfelelő elhelyezése) a társadalom kívánatos közreműködése nélkül végre sem hajthatók. A társadalom *közvetlen állami feladatot* is átvállalhat, midőn javító nevelés céljaira szolgáló intézeteket létesít és tart fenn, melyekben – ha ezek az igazságügyminiszter által arra alkalmasoknak minősítetnek – oly fiatalokat is elhelyez, kikkel szemben a bíróság a bn. 24. §-a alapján javító nevelést rendel. Ily intézet nyílt meg 1909. évi június 25-én Püspöknádasd baranyavármegyei községben, melynek félévi története fényesen bizonyítja sok reményre jogosító létjogosultságát.

Az intézet céljaira szolgáló egy emeletes kastély, a melléképületek s az ezeket környező 42 kat. hold terület a pécsi püspökség tulajdona, melyet a legutolsó időkig nyaralóhelyül használt a mindenkori javadalmaz. *Zichy Gyula gróf* ez idő szerinti pécsi püspök tanújelét adandó a patronage ügy iránt való nemes érdeklődésének, nagylelkűen átengedte hasznélvezetre e területet s az épületek legnagyobb részét a budapesti katolikus patronage egyesületnek azzal, hogy

azon javítónevelő telep létesítésék. A legszükségesebb átalakítások, berendezés s egyéb előkészületek megtörténte után teljes csendben, minden ünnepség mellőzésével kezdte meg az intézet működését.

A Julianeum fentartója a budapesti katolikus patronage egyesület; a beruházás és fentartás költségeit részint az egyesületi jövedelem, részint az állami segélyösszeg, továbbá a nevelés címén fizetett állami hozzájárulás és egyéb nagylelkű adományok fedezik. Az intézet személyzete: az igazgató, tanító, gondnok, házvezetőnő, három kertészbojtár s a tehenes; kiegészítő alkalmazottak, kik csak időnként, a szükséghez képest hivatnak be munkára: a szabó, varrónő s hetenként kétszer két-két mosónő. A felügyeletet s irányítást az egyesület nevében s megbízásából jelen sorok írója teljesíti.

Lassú fejlődés útján a befogadási képesség ez idő szerint 50, e szám azonban fokozható lesz 100-ra is, mikor természetesen a családokra osztás az alkalmazottak szaporítását fogja igényelni. A főépület földszintjén sorakoznak egymás mellett: a felvételi iroda, a kísérleti és fegyelmi zárka, a szabóműhely, munkaterem, játszó szoba; iskola, betegszoba, vendégszoba; az emeleten hosszú folyosóról nyílnak: az igazgató, a tanító szobája; három hálóterem s a mosdó helyiség. A főépülettől balra a kápolna, e mögött a növendékek tágas ebédlőjét, a konyhát, éléskamrát, sütődét, mosókonyhát magában foglaló melléképület. Továbbá a gondnok s házvezetőnő, valamint a három kertészbojtár és tehenész lakása; majd az istálló helyiségek, kocsiszín, magtár. A kertben óriási üvegház s kisebb melegházak; jóval távolabb egy magánosan álló kis épület, mely idővel, szintén felhasználható, végül a dombon még egy kis őrház, honnét áttekintés nyílik az egész telepre.

Az intézetbe felvétetnek 10 éven felüli fiatakorúak, kik zülöttek vagy az erkölcsi romlás veszélyének vannak kitéve, állami gyermekmenhelyekből az u. n. hatvanezres gyermekek, kir. tanítóintézetben volt fiatakorúak, a patronage egyesület más intézeteiből átutaltak, a rendőrség részéről beküldöitek, kivételkép önként jelentkezők s olyanok, kiket magánfél kér felvétetni, végül a közel jövőben a bn. 24. §-a alapján a bíróság által beutaltak.

A félévi forgalom a következő képet mutatja: 1909. évi jun. 25-től 1909. évi decz. 31-éig felvétetett 45 fiatakorú és pedig az aszódi kir. javítóintézetből 8, a székesfehérváriból 13, a kassaiból 7, a pécsi rendőrségtől 3, szüleitől 1, a kőbányai otthonból 2, a pécsi állami gyermekmenhelyből 9, önként jelentkezett 1, magánfél kérelmére felvétetett 1., – Elszökött 4, úgy hogy az év végén mutatkozó létszám 41; ezek közül egy kísérletileg kihelyeztetett, egy pedig lábtörés

miatt a pécsi kórházban kezelés alatt áll. E 41 fiatalok kor szerint imígyen oszlik meg: egy 10 éves, egy 11 éves három 12 éves, négy 13 éves, kilencz 14 éves, hét 15 éves, öt 16 éves, nyolcz 17 éves, két 18 éves és egy 20 éves. A növendékek kor szerint két csoportba osztatnak, egyikbe a 15 éven aluliak, másikba a 15 éven felüliek.

A napirend köznapokra: reggel $\frac{1}{6}$ -kor felkelés, mosakodás, öltözködés; 6 órakor reggeli ima, utána szent mise; $\frac{3}{4}$ -től 8 óráig iskolai tanítás; 8 órakor reggeli (felügyel az igazgató); Vs9-től 12 óráig munka beosztás szerint; 12 órakor ebéd, (felügyel a tanító; 1 órától $\frac{1}{5}$ -ig munka; $\frac{1}{6}$ -kor ozsonna; 5-től 7-ig iskolai tanítás; este 7 órakor vacsora, (felügyel az igazgató) utána ruha és czipő tisztítás; 8-kor esti ima, $\frac{1}{9}$ -kor lefekvés. Vasár- és ünnepnapokon a napirend a következő: reggel 6-kor felkelés, mosakodás öltözködés; $\frac{1}{7}$ -kor reggeli ima, utána takarítás; 7-től $\frac{1}{8}$ -ig lelki olvasmány; $\frac{1}{8}$ -kor reggelizés, utána pihenő; $\frac{1}{9}$ -kor szent mise ssent beszéd hallgatás; délelőtt 10 órától 12 óráig: ének, testgyakorlás (katonai gyakorlatok); 12 órakor ebéd utána pihenő; délután 2 órától $\frac{1}{5}$ -ig játék, levélírás; $\frac{1}{5}$ órakor ozsonna; 5 órától $\frac{1}{6}$ -ig ének, $\frac{1}{6}$ órakor litánia; 6-től 7-ig felolvasás; este 7-kor vacsora, utána ruha- és czipő tisztítás; 8-kor esti ima és $\frac{1}{9}$ órakor lefekvés.

A munkáltatást illetően ez idő szerint a mezőgazdasági, állattenyésztési s kerti munkán van a súly, de legközelebb bevezetetik az ipari foglalkozás (kosár és gyékényfonás) is. így szoros gazdasági és kerti munkával foglalkoznak állandóan 25-en, a többiek szintén bevonatnak e munkakörbe, egyébként pedig a ház körül dolgoznak (takarítás, fafűrészelés, utak tisztántartása, konyhán, sütőében segédkezés), a tehenek (van hat tehenünk s két borjúnk), sertések (10 darab és 7 malacz) házi nyulak (6 darab faj nyúl) körüli teendőket látják el; ketten a szükséghez képest irodai munkákat teljesítenek. A növendékek munka között is állandó felügyelet alatt állanak; kedvvel s lelkesedéssel dolgoznak.

A növendékek erkölcsi magaviselete kielégítő; a négy szökéstől eltekintve, mely az intézet megnyitása után az első hónapokban történt, nagyobb fegyelmi vétség nem fordult elő, mi kétségtelenül arra a mintaszerű egyénies kezelésre vezethető vissza, melylyel az igazgató s az ő utasításai szerint alkalmazottaink a növendékeket vezetik. Kisebb előfordult engedetlenség, rakonczátlan magaviselet esetén alkalmazott fegyelmi büntetések voltak: a megintés négy szem között, a dorgálás az összes növendékek jelenlétében, étel megvonás, játéktól eltiltás. Viszont nem egyszer megérdemelt jutalmakban s kitüntetésekben részesült egy-egy növendékünk; ily jutalmak: nyilvános dicséret; kedvelt munkanemhez való beosztás,

csoportvezetővé való kirendelés; különös kitüntető megbízások adása, így a postahivatalnál utalványkiváltás, csomagelhozás, pénzfeladás, sőt előfordult, hogy a két óra járásnyira fekvő Pécsvárad községbe is elküldött megbízással az igazgató egy növendéket, ki miután dolgát végezte, pontosan visszaérkezett; sokszor 200-300 koronát visznek a postára, kereskedőhöz és soha egy fillér sem vész el a reájuk bízott pénzből.

Az egészségi állapot kifogástalan; egy növendéknek láb-szárcsontja törött el (gyümölcszedéskor leesett a fáról), egy másik nemi betegséggel fertőzve érkezett az intézetbe (gyógyítás végett az irgalmasrendiek pécsi kórházába szállították, honnét nemsokára gyógyultan visszatért az intézetbe), végül négy növendék kisebb jellegű sérülést szenvedett (ezek házi kezelés alatt állottak). Semmiféle ragályos betegség, sőt még köhögés, láz, stb. sem fordult elő, mi nem csodálható, mert a vidék rendkívül egészséges; kitűnő a levegő és az ivóvíz s az igazgatónak nagy gondja van arra, hogy a növendékek edzettek legyenek (míg csak a nagyobb hidegek be nem állottak, nyitott ablak mellett aludtak növendékeink). A tisztaságra is nagy súlyt helyez a vezetőség; naponként az egész felső test lemosandó; két hetenkint fürdés.

Az étkezés rendje a következő: reggeli 3 decziliter tej s kenyér; ebéd leves, főzelék kenyérrel, vagy tészta kenyérrel; hetenként kétszer (csütörtökön és vasárnapon) a főzelékhez hús (a 39 növendéknek 5 kiló); ozsonna dió, gesztenye, túró stb. kenyérrel; vacsora főzelék vagy tészta kenyérrel. Egy növendék egy napi ellátása 23 fillérbe kerül (a tej literje 12 fillér, a hús kilója 88 fillér, a főzelék-féle, liszt, stb. is igen olcsó; saját termékeink, így a tej, főzelék, kenyér stb. a községben dívó árak szerint számíttatnak). Az intézeti alkalmazottak napi ellátása körülbelül egy korona ötven fillért közelít meg. Számításba véve az épületek s a 42 kat. holdnyi terület képzelt bérösszegét, az alkalmazottak fizetését, az ellátás költségeit s egyéb különböző kiadásokat, viszont az így nyert összegből leütve a tej s egyéb terményekből befolyó jövedelmet: egy növendék évi neveltetési s eltartási költsége megközelíti az 500 koronát.

A intézet lelke, PÁLFFY SÁNDOR GRÓF a budapesti katolikus patronage egyesület világi elnöke, kinek figyelmét a legapróbb részletkérdések sem kerülnek el, s ki a Julianeum iránt nyilvánuló szeretetét és érdeklődését kiváltkép azzal bizonyítja, hogy alig múlik el hónap, hogy legalább egyszer meg ne látogassa az intézetet.

Angyal Pál.